

Hästi restaureeritud mälestis

Muinsuskaitseamet tunnustas Tartu Pauluse kiriku renoveerimist tiitliga „Hästi restaureeritud mälestis“.

Kirik on koguduse kodu. Siin saab Taevaisa perekond kokku. Siin kuulame Jumala Sõna, siin tõstame üheskoos oma palved Tema ette. Siin laulame kiitust Loojale, siin kutsutakse meid Issanda lauale.

Vahel on aegu, kui tuleb elada võõrsil, mõnikord kohe päris kaugel. Laulik ütleb (Ps 139,9-10), et Jumala käsi ulatub ka kõige kaugemasse paika. See lohutab.

Tartu Pauluse kogudust on Jumal õnnistanud kauni koduga, kuhu kogudus võib kokku tulla. Olgu meil rõõmu sellest paigast! Juhatagu ilus pühakoda Jumala elavakstegeva Sõna juurde needki, kes täna Teda veel ei tunne! Olgu õnnistatud igaüks, kes sellest paigast oma elule õiget suunda otsima tuleb! Kõnelegu see hästi restaureeritud mälestis meile Jumala imelistest tegudest!

KRISTJAN LUHAMETS

Foto: Are Tralla

Jumalateenistused

Jumalateenistused armulauaga on igal pühapäeval algusega kell 10.00.

Leeripüha on 29. novembril, mis on ka esimene advendipühapäev.

Pühapäevakool

Tunnid toimuvad laupäeviti.

Kell 10.00: 2–4 aastased (Kai Kikkas)

Kell 11.00:

2–4 aastased (Anna Humal)

5–6 aastased (Aino-Liisa Petolai)

I–II klass (Riina Org)

III–V klass (Anu Seppa

ja Auli Marta Humal)

VI–VIII klass (Katrin Luhamets)

Kell 12.30: kunstiring (Liive Koppel).

Laulukoovid

Kammerkoor teisipäeviti kell 18.15.

Naiskoos kolmapäeviti kell 18.15.

Lastekoos laupäeviti kell 10.00.

Kontserdid

Kontsertide sari „Süütame küünla“:

P. 8. nov. kl 17 orelikontsert.

Professor Andres Uiibo.

P. 15. nov. kl 17 sügisbraokk.

Kristel Eeroja-Põldoja,

Anna Humal, Heiki Palm,

Pauluse noorteansambel.

P. 22. nov. kl 17 pühalaul ja orel.

Eerik Jõks ja Arno Gabriel Humal.

P. 29. nov kl 17 advendikontsert.

Arsise kellade ansambel,

Katrin Maasikmäe, Karmen Puis,

Atlan Karp, Kristel Eeroja-Põldoja,

Pauluse kammerkoor

ja noorteansambel.

Sissepääs vaba annetusega.

R. 11. nov. kl 19 Koit Toome kontsert.

Piletid 10€ ja 17€.

L. 14. nov. kl 19 Kammerkoori

„Head Ööd, Vend!“ kontsert.

L. 28. nov kl 16 orelikontsert

Maarjamaa festivali raames.

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid – kolmapäeviti kell 17.

Taize palvused – neljapäeviti 17.30.

Noorteõhtud – reedeti kell 19.

Leeritunnid – esmaspäeviti kell 18.

Piibliiringid:

P. 1. nov kell 11.45 (Juta)

E. 2. nov kell 17.00 (Liive)

R. 6. nov kell 18.00 (Aino)

E. 9. nov kell 17.00 (Liive)

N. 12. nov kell 18.30 (Anu)

P. 15. nov kell 11.45 (Juta)

E. 16. nov kell 17.00 (Liive)

R. 20. nov kell 18.00 (Aino)

E. 23. nov kell 17.00 (Liive)

N. 26. nov kell 18.30 (Anu)

E. 30. nov kell 17.00 (Liive)

R. 5. dets kell 18.00 (Aino)

Raamatupood on avatud E-R 10-18,
L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supiköök on avatud E-R 11-13 ja L
10-12:30

Heldur Hagala: Jumal on keerulise

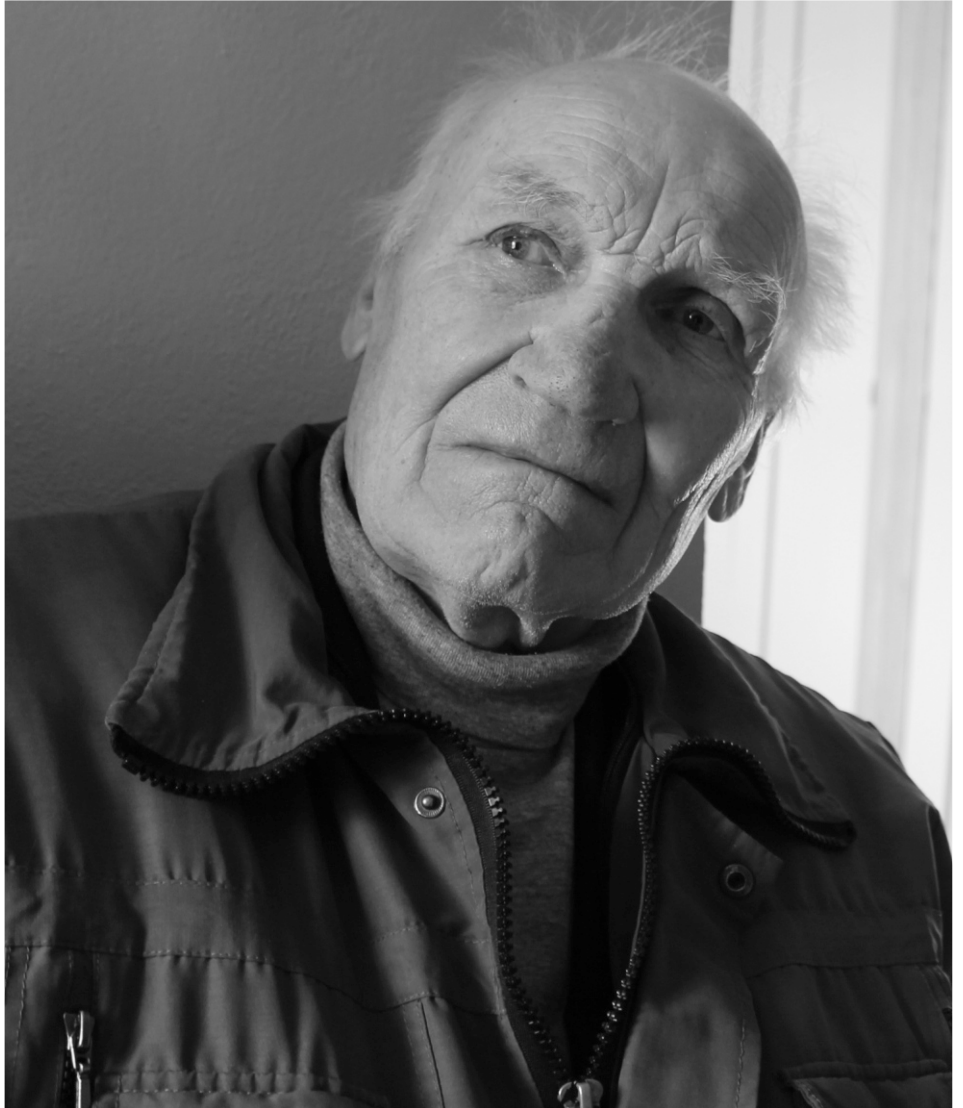
Juba lapsepõlves Heldurit puudutanud Jumal ei jätnud teda maha ka kõige pimedamatel hetkedel.

Räägi palun sissejuhatuseks oma vanematest ja lapsepõlvest.

Sündisin 21. märtsil 1937. aastal praegusest Venemaa piirist ligi 300 meetri kaugusel. See koht, kust Eesti kaitsepolitseinik Eston Kohver aasta eest varastati, oli meie kodukohast kilomeetri kaugusel. Talu oli meil väike, 12 hektarit. Oli ka leiva puudust. Vanemad olid usklikud ja isa oli Vastseliina koguduse võõrmünder. Isa oli luterlane ja ema õigeusklik. Mina olin vanemate esmasündinu. Mind ristiti imikuna. Meie peres oli kaheksa last, kellest kaks võttis Jumal ära ja kuus said täiskasvanuteks. Neist kuuest viis elavad tänapäevani. Mu kadunud isa ütles, et inimese sünd, abielu ja surm on Jeesuse Kristuse kätes. Ja abikaasa tuleb leida kirikuteelt, mitte kõrtsist.

Minu kodune kristlik kasvatus oli väga range. Isal oli kolm raamatut laual peal: Piibel, palveraamat, millega saatis ta inimesi matustel viimsele teekonnale ja kiriku lauluraamat. Kui kooli läksin, pidin enne Meie Isa palve lugema ja enne eksameid ka. Lisaks pidin kümnet käsku ja usutunnistust peast teadma. Isa ei lubanud mul enne leeris käimist isegi küla kiige juures külalastega mängimas käia. Isa ütles, et ära müü on hinge saatanale, st. ära astu oktoobrilapseks, pioneeriks, komsomoliks ega komparteisse. Ja sinna ühtegi organisatsiooni pole ma ka kuulunud. Jumal on mind nendest kõigist ära päästnud. Isegi nõukogude armeesse võtmisest päästis Ta ära.

Minu isa päästis ka Jumal ära Teise Maailmasõja ajal. Sakslased vaimulikke ei võtnud. Punaarmee eest varjas ta ennast kodu lähedal punkris. Jumal kaitses teda. Pärast sõja lõppu kutsuti ta Võrru NKVDsse ülekuulamisele, et kus sa sõja ajal olid kui punaarmesse võeti? Esitage dokumendid! Isa ütles, et mul pole ühtegi dokumenti, ei passi ega midagi, aga üks dokument on. Ja võttis taskust välja oma ammuse leeritunnistuse ja pani lauale. Kui NKVD uurija seda nägi, siis lõi ta risti ette, istus toolile ja tõusis püsti ning ütles, et

minge ära ja ärge enam kunagi tagasi tulge! Isa suri 1970. aastal ja ta teadis isegi oma surmapäeva ette. Ema saatis ta kirikusse, vaid noorema venna jättis enda juure, ise talitas loomad ära, istus toolile ja suri. Isapoolne vanaema oli sündinud 29. veebruaril ja kõik ta järeltulijad, kes on surnud, on surnud veebruaris.

Mida ja kus Sa õppinud oled?

Kooliteed alustasin 9-aastaselt, kuna sõda tuli peale. Käisin mitmes koolis. Esimesed kaks klassi käisin kodu lähedal hoones, kus enne elas pere, kes Siberisse küüditati. 3. ja 4. klassis käisin teises koolimajas, sest esimeses „koolihoones“ jäi liiga kitsaks. Pioneeriks saamisest päästis mind ära mu hea klassijuhataja, kelle vanemad olid Siberisse küüditatud. Ühel hommikul tuli ta mu juurde ja ütles, et

„kuule, pioneeriks ajajad tulevad kohe meie klassi“. Ma läksin selle peale keldrikorruse klassiaknast välja ja läksin koju ja olin kaks nädalat kodus, sest isa oli ju mulle seda öelnud, et ära hinge saatanale müü. See oli ka õige, sest kui ta oleks keelanud, et sa ei tohi sinna astuda, siis oleks ju laps selle koolis ära rääkinud ja siis oleks ju vanemaid kiusama ja karistama hakanud. 5. klassis läksin Meremäele kooli. Ma olen seal koolis seisnud neli tundi selle eest direktori ees, et ma keeldusin komsomoli astumast. Kõik teised meie klassist „läksid“ komsomoli ja vaid mina ja üks tüdruk keeldusime.

Mind ei saanud siiski kodus toidul hoida kuni 18. eluaastani. Elasime väga vaeselt ja teinekord käsime naabritelt leiba laenamas. Siis otsiti mind kodust üles ja öeldi, et saadame sind Kehtnasse

elu jooksul tõesti mind hoidnud

kompartei kooli. Ainult üks tingimus – pead komsomoli astuma. Mina vastasin neile, et ei tule kõne allagi. Mu isa polnud parteis, aga sai sellest hoolimata näiteks laomehena töötada, sest ta oli aus inimene ega varastanud. Siis läksin ma Helme 6-kuulisse mehhaniseerimise kooli ja siis edasi Põltsamaa kunagise Aleksandrikooli järglasesse. Mind pandi ratastraktori traktoristik. Ma olin veel noor ega jõudnud traktorit vändast käima keerata. Kadunud isa siis käis ja rääkis minu eest MTJ jaama juhatajaga ja ma sain lintraktori peale abitraktoristik. Siis hakkas mind nõukogude armee kiusama, et endale saada. Kuna olin hea remonditööline, jäeti mind võetavatest meestest viimaseks. Mind viidi rongiga Tallinna, mehed pandi rivvi ja hakati sõjaväkke võtma. Minul kadus just siis hääl ära, jäin nagu tummaks. Et ma sõjaväkke ei kõlvanud, siis saadeti tagasi.

Seejärel saadeti mind Helmesse ja juba kaheks aastaks mehhaniseerimiskooli. Seal olin juba nagu Jumala seljataga, sest põllumajandusest sõjaväkke ei võetud. Juhtus ka imet. Meil oli 1957. aastal riviline ülevaatus. 40 mehega laulsime „Jää vabaks Eesti meri“ nii, et park kajatas vastu ja saime selle eest koolis esikoha! Tavaolukorras oleks sellise asja eest kinni pandud. Teine ime oli selline, et mu elu füüsiliselt päästeti. Mul tekkis konflikt ühe kurjategijaga, kes oli sinna kooli kusagilt kolooniast õppima tulnud. See mees tuli mind ühiselamu tuppa ära tapma. Tal oli väike pistoda, millega oleks paras inimest tappa. Kõigepealt hakkas räuskama ja mind sõimama, siis tuli mu juurde ja võttis rinnust kinni ja lõi selle pistodaga mulle rindu. Sel hetkel kui löök tuli, vajusid mu silmad kinni ja pistoda ei puudutanudki mind. Kui ma silmad lahti tegin, siis nägin, et ta tõmbas selle pistoda tagasi ja jooksis kohe toast välja! Kas Jumal tegi mind nähtamatuks või pani inglil minu asemel tema vastu seisma, ma ei tea. Jeesus Kristus on võimeline tegema inimest nähtamatuks Tema vaenlastele ja nähtavaks Tema omadele.

Kuidas Sa oma abikaasaga tutvusid?

Abikaasa sündis Pihkva-Riia kivitee ääres. Saime tuttavaks Miiksi kiriku

surnuaiapühal kus ta oli oma õega koos tol päeval. Mina läksin oma sugulaste haudadele ja tema oli ka seal. Meid laulatati Vastseliina kirikus 1958. a.

Pärast abiellumist läksin tööle Reola sohvoosi traktoristik. Meile anti tuba saksa-aegsesse barakki. Seal töötasin vaid kolm kuud. Kord tuli mu juurde üks naabrimees, täitsa võõras inimene ja kinkis mulle suure vana Piibli. Ütles, et mul seda vaja enam pole, loe sina. See Piibel reisis kõikjal minuga kaasa mööda Eestimaad, üheksas rajoonis ja üheteistkümmes elukohas, kus ma olen elanud.

Isa tuli mulle järgi ja viis meid koju tagasi. Seal oli uus probleem. Mu ema ei sallinud, et ma abiellusin tolle naisega. Mõtlesin, kas enesetapp või lahutus, kuid õnneks sain selguse Piiblist, kus Jeesus ütleb, et „Sellepärast jätab mees maha oma isa ja ema ja hoiab oma naise poole ja nemad on üks“. Nii läksime kodust edasi mu ristiisa juurde Obinitsa majandisse. Sealne esimees hoidis metsavendade poole. Vormiliselt küll parteilane, kuid südamest eesti mees. Seal sündis meil tütar. Kutsusin Ago Viljari meile koju ja lasin lapsukese ära ristida. Siis läksin Petserisse teede-ehitusele kopajuhiks tööle. Nädalavahetuseks toodi koju tagasi, kuid lahtise autoga ja tihti oli 30 kraadi külma. Aeg oli ikka väga vaene, söögiks praekartul poslamaslagaga, puskar ja seapekk peale. Kui kolisime Arukülla, pandi meid rabaservale barakki elama. See oli karistuseks, et ma polnud komsomolis ega parteis. Viljakoristuseks anti kõige vanem kombain. Panin seda tähele, et kui ma pühapäeval töötasin, siis esmaspäeval juhtus alati mingi rike, et ma esmaspäeval enam töötada ei saanud.

Meil sündis neli last. Kolm tütar ja poeg. Neist on elus praegu kolm. Kõige vanem tütar suri 50-aastaselt vähki. Abikaasa hukkus 1985. aastal avariis koos mu õe ja õemehega. Lapselapsi on mul 12 ning lapse-lapse-lapsi juba seitse – ilusad Jumala arvud mõlemad.

Kuidas Sa usklikuks said?

Esimese puudutuse sain Jeesuselt Kristuselt juba lapsepõlves Vastseliina kirikus, kui isaga seal altari ees jumala-

teenistusel seisin. Minu kirikuõpetajaks oli Ago Viljari. Vanasti istuti kirikus nii, et mehed istusid paremal pool. Kord palvetamise ajal, kui vaatasin isa poole siis teda enam polnud ja kui vaatasin enda taha, siis ka kedagi taga enam ei olnud. See oli sellepärast, et palve ajal kõik põlvitasid. Ma nägin siis ainult kirikuõpetaja musta talaari ja risti ta rinnal ja Jeesust Kristust altari maalil ristil ja siis Jeesus puudutas mind. Isa Piiblist sain gooti tähtedega lugemise selgeks enne kui tavaliste tähtedega lugemise. Isal olid paljude kirjakohtade read alla joonitud musta värviga ja teiste värvidega.

Jumal on mind hoidnud lapsest saadik. Kord sattusime kahe rinde vahele. Ühelt poolt tulistasid sakslased ja teiselt poolt venelased püsside ja suurtükkidega. Isa võttis ruttu hobuse eest, et see lõhkuma ei hakkaks ja mina olin koorma otsas, sest polnud enam aega mind sealt alla võtta. Kui lahing mööda sai, siis avastati, et mind polnud enam koorma otsas, kus olid mürsukillud, vaid mind avastati tervena vankri alt maast. Kuidas ma sinna sain, ei tea keegi muu kui vaid Jumal Taevas. Jumal on mind juba lapsest peale hoidnud ja tõmmanud küll tulest, küll veest ja igasugustest avariidest päästnud. Ta on lasknud mul minna ka nii kaugele nagu mina tahtsin ja viimasel hetkel on ta siiski mu välja tõmmanud.

Kui mu leerikursus oli lõppenud, siis pidin lugema kirikust antud kristliku raamatukese läbi ja siis pidin minema kirikuõpetajaga vestema. Oli väga vihmane ilm. Läksin õue ja veel kuuse all lugesin raamatukese läbi. Kui olin õpetaja juurde jõudnud, siis ütlesin, et nii paha ilm täna. Ta vastas: „Jumala päevad on kõik ühesugused ja ilusad.“ Kui täpsed sõnad need mulle tol korral olid. Kui ta poleks mulle siis nii öelnud, võib-olla oleks mul pärast teised mõtted olnud. Lisaks Ago Viljarile on mind mõjutanud veel vaimulikest Herbert Kuurme Põltsamaalt, kes oli suure Püha Vaimu väega. Ülejäänud on siis Pauluse kirikus olnud.

Harjumaal majandis töötades sain insuldi ja mind viidi Nissi haiglasse. Kuna ma palusin kõva häälega Jeesuse poole, siis paarst helistas Tallinnasse ja

sai sealt „rohu“ mida mulle süstida. Õde tuli mu voodialutsisse, valge (suri)lina minu jaoks kaasas. Kuid kõik see „rohi“ mis ta mulle süstis, voolas kohe ninast välja. Nii kaitses Jumal mind surma eest. Pärast tuli välja, et KGB juhtimisel on ennegi usklikega nii tehtud. Mind viidi Tallinnasse, Paldiski maanteele psühhoneuroloogia haiglasse. Ka öösel prooviti mind süstida. Jumal ei lasknud aga neid mul kehale ligi. Mu keha jäi voodisse, kuid vaim lahkus minust ja ma kuulsin, mida arstid ja õed minu kohta voodi jalutsis rääkisid. Minu „raviarst“ oli dr Reala. Kuid söögiga mulle ikka mingisugust „rohtu“ sisse söödeti, sest mul hakkas siis aeg-ajalt imelikult halb. Mind pandi kõige hullemate hullude sekka ja ma nägin, kuidas inimesed agoonias karjusid. Siis juhtus ime, et sain kirjutada, kus ma olen ja anda inglile või koristajale, et viigu sinna aadressile kiri kohale. Muidu ei jõudnud sealt kirjad kunagi kohale. Varsti tulid tupp, kuhu muidu kedagi ei lastud, mu õde ja õemes mind vaatama. Õemes oli aser. Ta tuli sõjaväe vormis ning kui ta nägi ja teadis, mis mulle tehti, hakkas ta kõvasti vene keeles sõimama. Siis läks seal paanikaks ja mulle öeldi, et siit linnast ja rajoonist peate kohe lahkuma. Ma läksin tuttava juurde ja palusin tööd Jõgeva rajoonis. Mind määrati majandusse peamehaanikuks. Mul hakkas uuesti halb ja läksin Tartu psühhoneuroloogia haiglasse. Rääkisin seal dr Raudtamile kõik ära, mis mulle tehti. Ta helistas kohe Seewaldisse, kust vastati talle, et sellist inimest pole meil kunagi olnud! Dr Raudtam ütles, et sa oled üks imemees, kuna sealt pole veel keegi elusana välja tulnud. Ta kirjutas mulle tõelised rohud, uued süstid, mille abil ta puhastas mu vere varasemast „ravist“ lõpuks ära.

Puurmanis töötades märgati mind pigem majandusmehena ja ma töötasin 37 aastat varustajana. See oli nõukogude plaanimajanduse defitsiidi tingimustes tähtis amet, kuna hankis majandile kõikvõimalikke vahendeid ehitusmaterjalidest kuni kombaini varuosadeni ja santehnikani välja. Seetõttu tuli nendega, kelle käest asju Venemaa, Valgevene ja Ukraina tehastest hangiti, kahjuks ka viina ja

konjakit ning isegi piiritust juua. Suitsutõmbamine pealekauba. Alguses tõin liinibussiga kombaini varuosi. Hiljem asi arenes. Ministeeriumides olid ukсед mu ees lahti. Sain tuttavaks ka Seewaldi majandusjuhatajaga. Ta rääkis omavahel, et Seewald on KGB kontrolli ja juhtimise ja isegi osaliselt rahastuse all. Oli inimesi, kes selle asutuse kaudu lihtsalt ära kadusid.

1985. aastal võeti mul abikaasa kõrvalt ära. Eks Jumal võtabki mõnikord kõige kallima, et inimest murda ja kätte saada. Pärast abikaasa hukkumist algas minu pöördumise protsess Jeesuse poole. Esialgu hakkasin veel rohkem jooma, sest mulle tundus, et nüüd pole enam millelgi mõtet.

Suitsetamisest sain vabaks hetkega. Sõitsin, suits ees, Volgaga ühe maja taha, tegin auto ukse lahti ning äkki käis kõva kargatus. Ma ei tea, mis juhtus, aga kui jälle kuulma hakkasin, viskasin suitsud minema ja pärast seda pole ma enam suitsetanud. Alkoholist vabanemine võttis rohkem aega.

Siis, veel maailmainimesena oli mul elukaaslane, kes käis mööda sensitiive ja viis mindki Kaika Laine juurde. Talle tuli viia pudel viina, võid ja suhkrut. Ma hakkasin seda „rohtu“ tarvitama, aga see mõjus, nagu arvata oligi, halvasti. Läksin „juhuslikult“ Rápina autoremonditehasesse, värava juures tuli mulle vastu sealne kristlasest naisvalvur. Ta küsis, et miks sa näost must oled? Ma avaldasin oma asja. Ta ütles, et saatan on sind oma võimusesse saanud. Sul on nüüd vaid üks võimalus sellest pääseda. Mine koju, võta need nõia viinapudelid ja muu kraam, mis sa sealt said ja mine metsa, tee lõke ka, vala see kraam lõkkesse ja põleta ka muu ära. Pudel peksta puruks ja palu Jeesuselt andeks ja palveta. Tegin seda kohe ja kui olin selle teinud, siis kohe öösel läksid pilved mu pea kohal laiali ja kuu paistis heledasti mul peale – olin taas valguses. Kuid ta oli mulle midagi veel öelnud. Nimelt, et sellest veel ei piisa, vaid pead minema Olevise kirikusse. Kedagi oma auto peale sa võtta ei tohi ja sind takistatakse kaks korda sel teel, aga ära lase ennast segada. Täpselt nii läkski. Jõudsin Olevistesse kohale ja kohtusin sealse pastori Osvald Tärjiga, kellele ka

pihtisin ning põlvitasime ja ta pani käed mu peale, palvetas ja siis sain vabaks. Ta viis mu kantseleisse, võttis väikse Piibli ja pani selle peale mu nime ja kinkis selle koos raamatuga „Kuidas olla Jumala Vaimust juhitud“. Kui ma kodus seda Piiblit lugesin, ei saanud ma millestki aru. Ühel öösel siin Tartus ütles mulle Jumal, et nüüd lähed kööki ja loed selle raamatu läbi. Tegingi nii ja lugesin selle ühe hooga läbi. Kui ma siis Piibli avasin, sain järsku kõigest aru. Püha Vaim oli mulle Piibli avanud.

Milline on Su igapäevaelu koos Jumalaga?

Kohe, kui üles ärkan, siis palvetan. Teinekord äratav Jumal mind isegi öösel, kui pean mõnda olulist saadet Pereraadiost kuulama. Siis lähen kohe raadio juurde ja kuulan ära. Loen muidugi Piiblit ja kristlikke raamatuid. Mõnest asjast püüan hoiduda. Näiteks Koraani ei saanud ma lugeda üle kahe lehekülje. Siis ütles Püha Vaim mulle, et see pole Sinu jaoks. Olen jaganud üle 15 aasta vaimuliku sisuga trükitud kaarte Jumala Sõna kirjakohtadega inimestele ja kogudustele nagu Jumal mind juhib.

Kuidas sa Tartu Pauluse kogudusse jõudsid?

Mind talutati nagu kättpidi siia kirikusse 1990. aastate alguses. Suur maal ristilöödud Kristusega, mis praegu on külghoone vestibüüli seinal, oli siis kirikusaali seinal ja mind viidi nagu kättpidi sinna juurde ja kui ma pea üles tõstsin, siis nägin teda. Muide, mitmed on selle maali ees terveks saanud.

Mida meie kogudusele julgustuseks ütleksid?

Õnnistagu Issand Jumal Taevane Isa Sinu jüngri ja apostli järgi nimetatud kogudust Püha Vaimu väega, et siit läheksid inimesed pühas rahu, andestuses ja üksteise mõistmises, armastuses, usus ja lootuses tema armsa poja Jeesuse Kristuse armu ja halastuse läbi.

Milline on Sinu lemmikkirjakoht?

See on apostel Pauluse kirjast roomlastele 8:31 „Mis me siis ütleme selle kohta? Kui Jumal on meie poolt, kes võib olla meie vastu“.

Küsimusi esitas Fred Raju